

אוננות בהלכה

- א. מבוא
- ב. מקור האיסור
 1. שיטת הסמ"ג
 2. שיטת הסמ"ק
 3. שיטת בעלי התוספות
 4. שיטת הרמב"ן, הריטב"א והרשב"א
 5. שיטת הרמב"ם
 6. פסיקת השולחן ערוך
 7. הקשר בין איסור אוננות ומצות פריה ורבייה לפי הרמב"ם והשולחן ערוך
- ג. העדר כוונת מרידה
- ד. ראיות מהגמרא שיצר המין נקרא יצרו תוקפו
- ה. הביטויים החריפים של חכמינו
- ו. הדרכת צעירים מתמודדים

א. מבוא

את האיסור לאונן הביא השולחן ערוך בסגנון חריף, וכתב שהוא חמור מכל עבירות שבתורה, כלשונו:

"אסור להוציא שכבת זרע לבטלה, ועון זה חמור מכל עבירות שבתורה. לפיכך לא יהיה אדם דש מבפנים וזורח מבחוץ, ולא ישא קטנה שאינה ראויה לילד. אלו שמנאפים ביד ומוציאים שכבת זרע, לא די להם שאיסור גדול הוא, אלא שהעושה זה בנידוי הוא יושב, ועליהם נאמר יְדִיכֶם דְּמֵים מְלֹאוּ (ישעיה א, טו), וכאלו הרג הנפש" (אבן העזר סימן כג, סעיפים א-ב).

פשטות לשונו מלמדת לכאורה שאיסור זה הוא אכן "חמור מכל עבירות שבתורה". אולם כבר העירו מפרשי השולחן ערוך על אתר, שאין להבין ביטוי חריף זה כפשוטו, כמו שכתב הבית שמואל (אבן העזר סימן כג, סעיף א):

"מה שכתוב בזוהר, וכאן, דעון מוציא שכבת זרע חמיר מכל עבירות, לאו דוקא".

ואכן מסתבר מאוד שאין לראות במעשה זה חומרה גדולה ממעשה רציחה, או מעבודה זרה, ושאר עבירות כגון אמירת שקר, או גזל ולשון הרע. ומפורש בגמרא שעון משכב זכור חמור מהוצאת שכבת זרע, כי בעוד שהשוכב עם זכר נענש בסקילה¹, (נידה יג ע"ב) הרי שהמוציא זרעו אינו ענוש סקילה. וכן כתבו הפוסקים², שאם יצרו מתגבר עליו, ורואה שלא יוכל להמנע מבעילת אשתו נידה, יוציא זרעו לבטלה, ואל יבעל נידה. ומכאן מוכח שבעילת נידה נחשב עון חמור יותר.

¹ בגמרא מובא ש"הגרים והמשחקים בתינוקות מעכבין את המשיח", ומבררת הגמרא "משחקין בתינוקות מאי היא? אילימא משכב זכור, בני סקילה ניהו, אלא דרך איברים..." , כלומר השוכב עם זכר ענוש סקילה, בעוד שהמוציא זרע לבטלה, אינו בסקילה, אלא מעכב את ביאת המשיח.

² בית שמואל וחלקת מחוקק אבן העזר סימן כג ס"ק א.

והנה המציאות היא, שבני אדם רבים שאינם נשואים, מאוננים ומוציאים זרעם, וצריך לדעת מה היא אכן חומרת איסור זה בהלכה. ומדוע כתב השולחן ערוך שזה עון חמור מכל איסורים שבתורה, בעוד שהמפרשים שם, העירו על אתר כי אין דבריו כפשוטם, וכאילו סתרום.

הדיון בזה נחוץ ונצרך מאד, כיון ש"תורת ה' תמימה משיבת נפש" (תהלים יט), ולצערי ראיתי בספרים רבים, שהגדילו והאדירו חומרת עון זה בכל מיני דרכים, ואינם מוסיפים למתבגרים המתמודדים כל תועלת מלבד יצירת רגשות אשמה³. עד שרב הקלקול היוצא מדבריהם על תועלתם [אם בכלל מועילים]. כי דומה בעיני המתבגרים, שאיבדו כל חלקה טובה בעולמם, מאחר וכושלים בעבירה החמורה ביותר שוב ושוב. מחשבה זו גורמת להשלכת עול תורה ומצוות אחר גוים, בסברם, כי אין סיבה להתאמץ בשמירת שאר המצוות.

עובדה זו הביאתני להכיר בצורך הקיים להסביר את מקומה של מצוה זו במערכת הכללית של מצוות התורה, ולסייע ביד המתמודדים בענין, להיות להם למשיב נפש.

לצורך כך נעיין במקורות, מהם ניוכח מהו האיסור. וגם נייעץ כיצד יש לגשת, בשאלה זו, אל המתבגרים המתמודדים.

ב. מקור האיסור

איסור זה אין לו מקור מפורש בתורה. עם זאת, שניים ממוני המצוות מנו איסור השחתת זרע כאיסור תורה, והם הסמ"ק והסמ"ג.

1. שיטת הסמ"ק

הסמ"ק⁴ הוא המחמיר ביותר באיסור זה. לדעתו הדבר אסור מן התורה, כחלק מהציווי "לא תנאף" שבעשרת הדברות, וכפי שדרשו חכמים (נידה יג ע"א) "לא תהא לך ניאוף בין ביד בין ברגל", ומסביר רש"י (נידה שם), שהכוונה להוצאת זרע. וראה לשון הסמ"ק:

"שלא להשחית זרע, כדכתיב (שמות כ) לא תנאף, לא תהנה לאף⁵ (נדה יג). ובכל זה דרשו רבותינו (שבועות דף מז), לא תנאף אזהרה לעוקב⁶ אחר המנאף, ובהשחתת זרע

³ אעתיק כאן שתי ציטוטים שראיתי בספר "לב טהור", המיועד לבני נוער שמתמודדים עם "אוננות" ודברים בסגנון זה עוררוני לברר שיטות הפוסקים והיוצא מדבריהם להלכה בענין זה.

ראה מה שכתב שם בעמוד 25 "אתה שבוי!! שבוי בידי כוחות הטומאה. אין לך יכולת להגשים את הרצון העצמי שלך וזה הדבר הנורא ביותר. לא נותר לי הרבה לה לבכות יחד אתך על מצבך הנורא. הלוואי והייתי יכול להציל אותך מהשבי. אבל זה מחייב קצת עזרה מצידך. יש בעולם "פדיון שבויים" אבל יש הלכה שאין פודים את השבויים יתר על ידי דמיים...הודיע לי אם אתה מוכן לגייס את כוחותיך שלך ואארגן לך תפילה של ציבור שיוציאו אותך". עוד כתב שם בעמוד 29 "פגם הברית" הוא הפגם היסודי ביותר שיש לאדם.

⁴ חיברו רבי יצחק מקורביל, מחכמי צרפת, בסוף תקופת בעלי התוספות.

⁵ הגרסה בגמרא שלנו יותר מובנת: "לא תהא לך ניאוף בין ביד בין ברגל" ומסביר רש"י שהכוונה להוצאת זרע. ועיין מעדני יום טוב (מסכת נידה פ"ב ס"ק מ) שמצא גירסה זו בתוך דברי הסמ"ק.

⁶ סרסור.

יש אזהרה של מיתה, דכתיב וַיִּמָּת גַּם אִתּוֹ⁷, גם אמרו רבותינו ז"ל (נדה דף יג, וע"ש בתוס'), האוחז באמה אפילו להשתין, כאלו מביא מכול לעולם, אבל מעטרה ולמטה לצד הארץ מותר" (ספר מצוות קטן מצוה רצב).

הרי כי לדעתו, הפסוק המלמד על איסור הניאוף מלמד גם על איסור הוצאת הזרע לבטלה. אלא שגם לדעתו, יש הבדל בין המעשים, שהמנאף באשת חברו חייב מיתה בידי אדם, וענשו חמור מהמוציא זרעו לבטלה, החייב מיתה בידי שמים.

גם לדעה זו המחמירה ביותר, אין זה העוון החמור ביותר, כי חומרת האיסור נקבעת לפי רמת ענשו של החוטא⁸. ובסולם העונשים, מיתה בידי שמים רחוקה מאד מן המקום העליון, וממוקמת במקום השישי. שכן סקילה היא החמורה ביותר, אחריה עונש שריפה, חנק, סייף, חייבי כרת, ורק אחר כל אלו, חיוב מיתה בידי שמים. נמצא איפה, כי ישנן עבירות חמורות בהרבה מזו. זה מסביר מדוע העירו המפרשים על אתר שדברי השולחן ערוך אינם בדוקא, כמוכח כאן, שאין זו העבירה החמורה מכולן.

2. שיטת הסמ"ג

גם לדעת הסמ"ג (לאוין סימן קכו) יש בהוצאת הזרע איסור תורה. אלא שהוא למד איסור זה מן הפסוק "וַיִּנְשָׁמְרָת מִפֶּלֶךְ דְּבָרָה רָע" (דברים כג, י), הואיל וממנו דרשו חכמים (עבודה זרה כ ע"ב) את ההלכה שלא להרהר ביום כדי שלא יבוא לידי טומאה בלילה, וכמו שכתב וזה לשונו:

"אסור לאדם להוציא שכבת זרע לבטלה, לפיכך לא יהא אדם דש מבפנים וזורה מבחוץ (רמב"ם שם הל' יח). ואלו שמנאפים ביד ומוציאין שכבת זרע, לא די להם שאיסור גדול הוא, אלא שהעושה זה בנדוי הוא יושב, ועליהן נאמר (ישעיה א, טו) וְדִיכֶם דָּמִים מְלֵאוּ, וכאילו הרגו את הנפש⁹. וכן אסור לאדם שיקשה עצמו לדעת, או יביא עצמו לידי הרהור (רמב"ם שם והל' יט). (הסמיכוהו על זה המקרא¹⁰) ודורשו רבי פנחס מוֹנְשָׁמְרָת מִפֶּלֶךְ דְּבָרָה רָע (דברים כג, י), בפרק נערה שנפתתה (כתובות מו, א), ודרשה גמורה היא, ולא אסמכתא¹¹.

הרי כי גם לדעתו זהו איסור תורה. ואולם בניגוד לשיטת הסמ"ק, אין מדובר באיסור לאו, אלא באיסור עשה. הוי אומר, חומרת האיסור פחותה.

⁷ פסוק זה נכתב לגבי אוֹנָן שלא רצה לתת זרע לאשתו, ולכן היה דש מבפנים וזורה מבחוץ. ועליו נאמר בתורה "וַיִּנְמָת גַּם אִתּוֹ". נמצא כי להבנת הסמ"ק, העונש על עוון הוצאת זרע לבטלה הוא מיתה בידי שמים.

⁸ סנהדרין מט ע"ב.

⁹ זה ציטוט מהגמרא (נידה יג ע"ב).

¹⁰ מגיהי הסמ"ג מחקו משפט זה, כי הוא סותר את דברי עצמו מיד אחר כך, בכתבו שאין זו אסמכתא אלא דרשה גמורה. אבל נראה שגירסה זו נכונה היא, ולא כתב שהסמיכו דרשה זו על הפסוק אלא משום שהדברים אינם מפורשים, אבל ודאי סבר שזו דרשה גמורה, כמו שכתב מיד בהמשך.

¹¹ במסכת כתובות שם, וגם במסכת עבודה זרה (כ, ב) דרשו כתוב זה בכמה דרכים, כגון איסור הסתכלות באשה נאה, וכגון אזהרה למוציא שם רע, וראה שם עוד.

לא פירש הסמ"ג כשיטת הסמ"ק, ומשום ש"לא תנאף" מחייב מיתה, בעוד שמשחית זרעו אינו מומת. ובהכרח ש"לא תנאף" נחשב, לענין זה, אסמכתא ולא ציווי. ויש להוכיח ש"לא תנאף" נאמר על מעשים המחייבים מיתה, מכך שאיסור "לא תגנב"¹² נתפרש לענין גניבת נפשות (ולא ממון), כיון שנסדר יחד בפרשה אחת עם 'לא תנאף', המחייב מיתת בית דין¹³.

הסמ"ג לא התייחס גם למיתת אונן כנאמר וַיָּמָת גַּם אֹתוֹ, כי אין מכאן ראייה שכל משחית זרעו נענש כך, אלא דוקא הנוהג כאונן, ומונע במתכוין ילודה מאשתו, כמפורש בפסוק "וַיֵּדַע אֹנָן כִּי לֹא לוֹ יִהְיֶה הַזָּרַע וגו' וַשְּׁחַת אֶרְצָה" (בראשית לח, ט), דוקא לגביו נאמר חיוב מיתה, לכן לא הביא זאת הסמ"ג¹⁴.

גם לא מצינו ברוב מוני המצוות שמנו את הכתוב "וַנְשַׁמְרֶתָּ מִפֶּלַ דְּבָר רָע" במנין המצוות, כי לדעתם זו אסמכתא בעלמא ולא דרשה¹⁵.

ואמנם מצינו ברמב"ן שהביא פסוק זה כמצוות לא תעשה (מצוה לא תעשה יא שלא מנאן הרמב"ם) אבל יחד עם זאת הבין שפסוק זה מכוון לענינים רבים, וזה לשונו:

"המצוה האחת עשרה שנמנענו בצאתנו מחנה על האויבים מכל דבר רע כגון שפיכות דמים וזולתו מן העבירות הגורמות סילוק השכינה מן המחנה והוא אמרו יתעלה (תצא כג) כִּי תֵצֵא מִחַנֶּיךָ עַל אֹיְבֶיךָ וַנְשַׁמְרֶתָּ מִפֶּלַ דְּבָר רָע, ודרשו בספרי שומע אני בטומאות ובטהרות ובמעשרות הכתוב מדבר, תלמוד לומר ערוה, אין לי אלא ערוה, מנין לעבודה זרה ושפיכות דמים, תלמוד לומר ונשמרת מכל דבר רע. אי ונשמרת, יכול בטומאות וטהרות, תלמוד לומר ערוה, מה ערוה מיוחדת מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה, אף כל מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה, כשהוא אומר דבר, אף על לשון הרע".

הרי כי עיקר ענין המצוה לשיטתו, אינו איסור הוצאת זרע לבטלה¹⁶.

3. שיטת התוספות

¹² סנהדרין פו ע"א, וברש"י שם, ד"ה דבר הלמד מעניינו.

¹³ כך גם מבואר ברש"י על הכתוב (פרשת יתרו פרק כ פסוק יג) לֹא תִגְנוֹב שם כתב וז"ל, בגונב נפשות הכתוב מדבר וכו' דבר הלמד מענינו, מה לא תרצח, לא תנאף, מדבר בדבר שחייבין עליהם מיתת בית דין, אף לא תגנוב דבר שחייב עליו מיתת בית דין.

¹⁴ גם ער נענש על דבר זה, שמנע מאשתו לידת ילדים, מחשש שעבורה יסלק יופיה, כמבואר ברש"י על התורה "ולמה היה ער משחית זרעו, כדי שלא תתעבר ויכחיש יפיה" (בראשית לח, ז).

¹⁵ כפי שהסביר האחיעזר (ח"ג סימן כד אות ה בסוגריים) בשיטת הרמב"ם והשו"ע, וזה לשונו "ותמיהני שלא מצאתי ברמב"ם ושו"ע דזהו אזהרה מן התורה "ונשמרת" ולפי הנראה דסבירא ליה דהוה אסמכתא".

¹⁶ ואף שבסוף דבריו הביא גם דרשה זו, כלשונו "ואיפשר שיכלול בו גם ההרהור שמא יבא לידי קרי ויטמא המחנה ויצטרך לצאת משם כמו שאומרים בגמרא (כתובות מו א, ע"ז ב) ונשמרת מכל דבר רע, שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה". הרי למעשה, אין זה עיקר כוונת הפסוק, כפי שמוכח מתחילת דבריו, שעיקר פסוק זה מצוה על ענינים אחרים. אלא שנסתפק אם גם איסור זה נכלל בו. ועל הצד שהוא כלול, האיסור הוא לטמא עצמו בהרהורים, כגון להסתכל בתמונות תועבה המביאות את האדם לטמא את נפשו.

גם רבותינו בעלי התוספות ראו במעשה זה איסור תורה, אבל לא איסור לאו, אלא פגיעה במצות עשה, כמו שכתבו במסכת סנהדרין:

”שמי שמצווה בפריה ורבייה מצווה באיסור זרע לבטלה” (סנהדרין נט, ב).

מדברי התוספות עולה ומתבהרת גם סיבת האיסור. שכן תלו איסור זה בחיוב פריה ורבייה. נמצינו למדים, כי מעשה האוננות מעורר חשש לקיום החיים. ותורתנו תורת חיים היא, והביעה את החשש לצמצום החיים בכתוב ”לא טוב היות האדם לבדו” (בראשית ב, יח), כלומר לא נברא היצר המיני באדם להשגת סיפוק והנאה אישית, כי דרך זו תוביל לביטול הילודה, ומעוררת דאגה לקיום החברה. אלא נברא היצר הזה כדי להעניק הנאה לבת זוגו, ומתוך כך יבנו משפחה וייצרו חיים¹⁷ (מובן מאליו שלא מכל ביאה וביאה יוצרים חיים, אבל כוונת התורה שהמסגרת היוצרת משפחה, אהבה וחיים, היא איש ואשתו).

חשש מטריד זה הפך למציאות כאובה בארצות ובתרבויות הרואים באוננות דרך לגיטימית, מאחר ולדידם הטבע המיני לא נוצר עבור הזולת, אלא לצרכי סיפוק אישי, וזה גורם לדילול רב בילודה.

על פי דברי תוספות, שכיון שאין האשה חייבת בפריה ורבייה וממילא גם לא בהשחתת זרע, יש מקום להוסיף כל שאינו חייב ב”פרו ורבו”, שממילא גם אינו חייב בהשחתת זרע. וכבר דן בזה המנחת חינוך (בסוף דבריו על המצוה ראשונה) לגבי סריס, והעלה את הצד הנזכר, שכיון שאינו יכול לקיים פרו ורבו, יתכן שאינו אסור בהשחתת זרע. ועל בסיס הבנה זו יש לצדד שחומרת האיסור לגבי אדם שנמנעה ממנו, בנסיבות חייו, האפשרות לקיום ”פרו ורבו”, וממילא גם חומרת האיסור פוחתת לגביו, במידת מה, אפילו שעדיין אסור לו.

כך אכן מבואר בדברי ה”עזר מקודש” (סימן כה על בית שמואל ס”ק ב):

”ובפרט כשטעה בזמן שאשתו טמאה וכאן במדינות אלו שאסור לישא אשה על אשתו. שבזה ליכא משום דררא דאורייתא כיון שאינו השחתת לידה ולא הרחקת לידה או עיבור על ידי זה כלל, וכמ”ש במק”א. ולא שייך גם כן ביטול עונה.”

מבואר בדבריו, שהיות ומקור איסור אוננות הוא בחיוב פריה ורבייה, לכן כאשר האשה נידה ובעלה אינו יכול לבוא עליה כדרך כל הארץ, חומרת האיסור פוחתת, והופכת לדרבנן. ומתוך דבריו יכולים אנו

¹⁷ הבנה זו יש בה להסביר מדוע הגמרא אינה רואה בבעל קרי, כלומר מי שיצאה ממנו שכבת זרע בלי עשיית מעשה, דבר שלילי, כמבואר בגמרא יומא (פח, א):

”תנא דבי רבי ישמעאל: הרואה קרי ביום הכפורים - ידאג כל השנה כולה (רש”י: שמא לא קיבלו תעניתו, והשביעוהו במה שבידם להשביעו, כעבד המווג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו), ואם עלתה לו שנה - מובטח לו שהוא בן העולם הבא (רש”י: שלא מת, מובטח לו שמעשים טובים יש בידו שהגיני עליו, ובן עולם הבא הוא) אמר רב נחמן בר יצחק: תדע, שכל העולם כולו רעב והוא שבע (רש”י: מתשמיש, והוא שבע ולא נתענה בזאת, ושלא מדעתו השביעוהו, ואף על פי כן עלתה לו שנה - יש לדעת שצדיק גמור הוא). כי אתא רב דימי אמר: מפיש חיי (רש”י: זה שראה קרי ביום הכפורים) סגי ומסגי (רש”י: בבנים ובני בנים, שכך הסימן (ישעיה נג, י) יִקָּאֵה זָרַע יִצְרִיף יָמִים).”

מבואר, כי אפילו מי שראה קרי ביום הכפורים, ובזה חדל מעינו, הרי זה סימן שיהיו לו ילדים ונכדים. ואם כך הוא היחס אליו ביום קדוש זה, משמע שביום אחר אין שום בעיה. ואף כאשר מוטל עליו לדאוג כשראה ביום כיפור, אין זה בגלל השחתת הזרע, אלא בגלל שנהנה ביום של עינוי.

להסיק, כי יש לומר כן גם כלפי זה שאינו יכול לקיים מצות פרו ורבו, שחומרת האיסור כלפיו פוחתת בהרבה.

4. שיטת הרמב"ן, הריטב"א והרשב"א

שיטת התוס' לעיל היא שיטת רבנו תם המתיר השחתת זרע לאשה. ברם הרמב"ן הריטב"א והרשב"א חולקים על כך, ולדידם לא הותר לאשה למנוע הריון אפילו באמצעות הוצאת זרע בעלה מגופה.

אלא שאין בדבריהם סתירה לנתבאר לעיל, שבאדם המנוע מקיום ילודה, חומרת האיסור פוחתת, כי אפילו הם תלו את איסור ההשחתה בפריה ורבייה, כמבואר בדברי הריטב"א (נידה יג, א):

"כל שכן, דודאי אף על גב שאין הנשים מצוות על פריה ורבייה ולא על הסירוס, מכל מקום אסורות הן להשחית זרע בראוי לפרות ולרבות, וכולן לקו בדור המבול בזה, שאם הותרו להשחית כלי הזרע, לא הותרו להשחית הזרע".

מבואר כי למרות שאינה חייבת בפריה ורבייה (ורשאית לפגוע באיברי הרבייה), אין לה היתר להשחית את זרע בעלה, כי השחתה זו מונעת פריה ורבייה, וגם על נשים נאסרה.

למרות שאיסור זה נראה על פניו חסר הגיון, כי בעוד שהפגיעה באברי רבייתה קבועה לכל החיים, ולכאורה דומה שהיא חמורה יותר מהשחתה חד פעמית של זרע בעלה. עם זאת, האשה אכן אינה מחויבת בפריה ורבייה, ורק בעלה חייב. לכן השחתת איברי רבייתה, אפילו לתמיד, אינה אסורה. אבל אם כבר מצוי בגופה זרע בעלה ומבקשת להוציאו, היא עלולה לפגוע בהליך פרוין שכבר החל, ובכוחו להפרות ביצית, לכן היא חמורה יותר.

מהסברו של הריטב"א על ענישתן של נשות המבול, למדים אנו הבנה אחרת בדברי הגמרא "דור המבול פלן מוציאין שקבת זרע לבטלה הו" (מסכת כלה פרק שני¹⁸) כי לדבריו הפירוש הוא שנענשו הנשים על רצונם ופעילותם למניעת ילודה ורבייה.

גם מדברי המהרש"א עולה כי אוננות הרווקים לא היוותה גורם יחיד לענישת דור המבול, אלא מכלול מעשים מיניים זוועתיים נשקלו בענישתם, כמבואר בלשונו (מהרש"א נידה יג ע"א):

"כל האוחז כו' כאלו מביא מבול כו'. כפרש"י, דהיינו ממש כמעשיהם, שהוציאו זרעם לבטלה שהשחיתו דרכם לשאינו מינם כדאמרינן פרק חלק¹⁹ מלמד שהרביעו בהמה על חיה כו', והכל על האדם, שאין מולדין זה מזה, ואמרינן שם מימי מבול קשים כשכבת זרע כו' ע"ש".

לכן יש להמנע ולא לומר למתבגר שהשחתת העולם נגרמת מחמתו, כי אין מעשיו דומים למעשי דור המבול.

5. שיטת הרמב"ם

¹⁸ ראה גם ר"ה יב ע"א וסנהדרין קח ע"ב, ברותחין קלקלו וכו'. ובמדרש הובא (ילקוט"ש בראשית רמז מג פ"ו פסוק א) "וַיְהִי כִּי הָחַל הָאָדָם לְרַב, מִלְמַד שֶׁהָיוּ שׁוֹפְכִין אֶת זֵרְעָם עַל הָעֵצִים וְעַל הָאֲבָנִים".
¹⁹ סנהדרין שם.

כעת, אחר הצגת שיטות הראשונים הסוברים כי מדובר באיסור דאורייתא, נביא את שיטת הרמב"ם, ונראה כי לדעתו, איסור האוננות הוא מדרבנן:

"וכבר הזהירו חכמים מאד על ההרהור, והרחיקו מגורמיו, והאריכו לירא ולהפחיד מקשה עצמו לדעת, ומוציא שכבת זרע לבטלה. וביארו שכל זה אסור, אבל לא חייבו מלקות בשום דבר מסוג זה" (פירוש המשניות לרמב"ם על סנהדרין פרק ז משנה ד).

ויש להוכיח כי איסור זה, לשיטתו, פחות בחומרתו אף מאיסור דרבנן. כי הנה גם בהלכותיו כתב²⁰ שהמקשה עצמו לדעת חייב נידוי²¹. ונכלל איסור זה יחד עם שאר חייבי נידוי, שכולם אינם אסורים בפירוש.

דבר זה הסבירו הלחם משנה, אחר שתמה מדוע פירט הרמב"ם את העושה מלאכה ביום טוב שני כחייב נידוי, הרי זה איסור דרבנן, וכבר נכלל ב"מזלזל בדבר אחד מדברי סופרים". ותיירץ, שאין זה אלא מנהג, וחומרתו קלה מאיסור דרבנן²². הסבר זה שייך גם למקשה עצמו לדעת, כי אם הוא איסור דרבנן, הרי אין צורך לפרט. ואם בכל זאת נפרט ברשימה, משמע חומרתו קלה אפילו מאיסור דרבנן.

6. פסק השולחן ערוך

גם בשיטת השולחן ערוך נראה שסבור כי חכמים גזרו על כך איסור, כמוכח מפסיקתו לגבי הבועל גויה, וכמו שכתב (אבן העזר טז, א):

"ישראל שבעל עובדת כוכבים דרך אישות, או ישראלית שנבעלה לעובד כוכבים (דרך אישות), הרי אלו לוקין מן התורה, שנאמר: לא תחתן במ (דברים ז, ג) (ויש חולקין בזה). אבל הבא על העובדת כוכבים דרך זנות, במקרה, חייב עליה מדרבנן משום עובדת כוכבים ומשום זונה, ומכין אותו מכת מרדות. ואם ייחדה לו בזנות, חייב עליה מדרבנן משום נדה, שפחה, עובדת כוכבים, זונה. ואם היה כהן, אפילו בא עליה דרך מקרה לוקה מן התורה משום זונה (ויקרא כא, ז)".

והנה אין לך מוציא זרע לבטלה חמור יותר מן הנותן זרעו לגויה. ואם למרות חומרת מעשהו אינו חייב אלא מדרבנן, קל וחומר בן בנו של קל וחומר שהמוציא זרעו לבטלה בינו לבין עצמו חייב רק מדרבנן, אם לא פחות מכך.

אמנם למרות שזה איסור דרבנן, אין לזלזל בו כלל. כי ברור הדבר - כפי שנהג אבי מו"ר זצ"ל לחזור על כך בכמה מקומות²³ - שדיני התורה ותקנות חכמינו אינן שתי תורות, אלא כל מה שציוו חכמים נשאב ונתבסס על רצון התורה, אלא שחומרתם פחותה. ועם היותם פחותות בחומרתן, ברור שגם איסורים אלו מבטאים את רצון התורה.

²⁰ הלכות תלמוד תורה פרק ו הלכה יד.

²¹ מקורו בדברי הגמרא, נידה יג ע"ב.

²² ז"ל הלחם משנה: "דנהי דהוי מדברי סופרים, עיקר הדבר משום מנהג, וכמו שאמרו בפ"ק דיו"ט הזהירו במנהג אבותיכם בדיכם וכו' ומשום המנהג אמרו חכמים שיעשו אותו.

²³ עיין לדוגמא בהגיוני משה על השי"ס ח"א עמוד קפג.

7. הקשר בין איסור אוננות ומצות פריה ורבייה לפי הרמב"ם והשולחן ערוך

והנה לעיל הוסבר בשיטת התוספות והראשונים, שיש קשור הדוק בין איסור השחתת הזרע לחיוב פריה ורבייה. עתה יש לבאר, כי גם הרמב"ם, ועמו השולחן ערוך שציטט ממנו, קשרו איסור זה ותלוהו בחיוב פריה ורבייה:

הנה כתב השולחן ערוך (סימן כג א-ב):

"אסור להוציא שכבת זרע לבטלה, ועון זה חמור מכל עבירות שבתורה. לפיכך לא יהיה אדם דש מבפנים וזורה מבחוץ, ולא ישא קטנה שאינה ראויה לילד".

הנה צירף המחבר וקשר בין איסור הוצאת הזרע לנישואי קטנה, מה שמוכיח בעליל כי טעם האיסור הוא משום פריה ורבייה. הבנה זו מסבירה מדוע תיכף אחר כך הסמיך המחבר את הדימוי המובא בחז"ל להריגת נפש, ומשום שבמעשה זה אינו מתחבר עם אשה, ומונע רבייה, כלשונו:

"אלו שמנאפים ביד ומוציאים שכבת זרע, לא די להם שאיסור גדול הוא, אלא שהעושה זה בנידוי הוא יושב ועליהם נאמר: ידיכם דמים מלאו (ישעיה א, טו) וכאלו הרג הנפש"²⁴.

זה גם דומה מאוד למה שהתבטא השולחן ערוך (אבן העזר א, א) כלפי הנמנע מנשיאת אשה:

"חייב כל אדם לישא אשה כדי לפרות ולרבות. וכל מי שאינו עוסק בפריה ורבייה כאלו שופך דמים, וממעט את הדמות, וגורם לשכינה שתסתלק מישראל".

הענקת לגיטימיות למעשה זה, יוצרת תוצאות הרסניות כל כך, כפי שהוסבר, לכן יחד עם זאת שחומרת איסור זה הוא דרבנן, עדיין ראו חכמים צורך להתרות מפניו בחומרה רבה, לבל יזלזלו בו.

למרות זאת הרי למעשה, בטבעו של אדם הוטבע יצר המין, ואם אינו נשוי לאשה, יצרו גובר עליו. והדחף הטבעי זה, שאינו בר מימוש, מביא אותו לחטוא באיסור הנזכר. אבל חשוב להזהר מן הייאוש, ולא לעזוב את התורה והמצוות, כי אפילו שכתב השו"ע "ועון זה חמור מכל עבירות שבתורה", הרי כבר נתבאר שגם לדעתו האיסור הוא מדרבנן.

ג. העדר כוונת מרידה

מלבד המוסבר עד כה, שהשיח המייאש והמאשים שגוי מעיקרו, מכיון שלשון השו"ע, המתבטא על איסור זה בחריפות, אינה בדוקא. קיימת סיבה נוספת לשלול שיח מאשים ומייאש זה. והיא, שאנשים רווקים שאין להם דרך למימוש יצר המין הטבעי, הגם שחוטאים באיסור זה, אבל נחוץ מאד להדגיש שאינם עושים מעשה רצוני של מרידה בה'. כי אין להם כל רצון להמרות ולהתמרד נגד ציווי האדון. אלא שרובם אינם עוצרים את הטבע המיני הטבוע בהם.

ובהלכה קיים כלל חשוב, כפי שיתבאר בהמשך, שהעבירה נידונית כחמורה דוקא אם נעשית בזדון. מה שמכוון אותנו לדון ולהבחין בכל עבירה, אם נעשתה במזיד או בשוגג או מתוך חוסר ברירה, כלומר

²⁴ כאמור, מקור הדימוי הוא בדברי הגמרא (גיטה יג ע"א).

באונס. מכאן ואילך, עלינו לבחון באיזו קטגוריה יש לכלול את המתבגר שעזר רצונו לעבוד את ה', ולמרות זאת מאונן, בגלל טבעו. האם מעשהו נחשב מזיד, שוגג או אנוס?

מי נקרא מזיד

רש"י בפירושו על התורה מגדיר את ה"מזיד" כמי שמכיר את ריבונו ומתכוון למרוד בו. כמו שכתב בתוכחה שבפרשת בחוקותי, על הפסוק שמקדים את הקללות "ואם לא תשמעו לי" (ויקרא כו, יד):

"ומה תלמוד לומר לי, אין לי אלא זה המכיר את רבונו ומתכוין למרוד בו, וכן בנמרוד (בראשית י ט) גבור ציד לפני ה', שמכירו ומתכוין למרוד בו, וכן באנשי סדום (שם יג יג) רעים וחטאים לה' מאד, מכירים את רבונו ומתכוונים למרוד בו".

לפי דבריו יש לדון את המאונן בגלל הצורך הגופני ולא מחמת רצונו להכעיס ולמרוד, כשוגג בלבד.

עוד יש להוכיח מדברי הגמרא כמה קשה להגדיר עובר עבירה כחוטא במזיד, כי מדבריה מבואר (שבת סט, א) שהעושה מלאכה בשבת ויודע שהיום שבת, וגם יודע שעשיית מלאכה בשבת אסורה, אבל אינו יודע שהעונש הוא כרת, הרי הוא נחשב שוגג ולא מזיד.

וכך פסק הרמב"ם:

"עבר עבירה ויודע שהיא בלא תעשה אבל אינו יודע שחייבין עליה כרת, הרי זו שגגה ומביא חטאת" (שגגות ב, ב).

הרי מבואר, כי העושה מלאכה ויודע שהיום שבת, ומלבד זאת יודע שבשבת אסורה עשיית מלאכה, בכל זאת נקרא שוגג, הגם שעושה מעשיו מתוך רצון, רק משום שלא ידע את העונש. ומזה יש להוכיח שהגדרת "מזיד" שייכת לחוטא המודע לכל חומר המעשה, ופועל בהכרה והבנה, ולא מתוך דחף.

לפי זה המתבגר המתמודד נגד יצרו, ואינו מבקש למרוד בכורא, אלא שאינו עומד בדחף הטבעי החזק שבתוכו, קל וחומר שנקרא שוגג.

עוד יש לדון כשוגג על פי דברי הרמב"ם, בהם מבואר כי אם בשעת עבירה לא התרו בחוטא, גם אז נחשב שוגג ולא מזיד, וזה לשונו:

"אותן העריות שיש בהן מיתת בית דין, אם היו שם עדים והתראה ולא פירשו ממעשיהם, ממיתין אותן מיתה האמורה בהן. ואפילו היה העובר תלמיד חכם אין ממיתין ולא מלקין עד שתהיה שם התראה, שלא נתנה התראה בכל מקום אלא להבחין בין שוגג למזיד" (הלכות איסורי ביאה פרק א הלכה ב – ג).

עתה נוסיף שיתכן לדונם גם כאנוסים על הדבר. וכפי שנראה במקורות להלן, שאדם אשר חטא מחמת תוקף יצרו, נחשב כאנוס.

הנה הגמרא (סנהדרין כו, ב) מביאה את דעת רב נחמן המכשיר לעדות אפילו חשוד על העריות. ובתוספות שם²⁵ נסתפק באיזה אופן נחשד על העריות, וצידדו לומר שהכוונה למי שידוע בוודאות כי נכשל ובעל ערוה (ולא כדעת שאר מפרשים שמדובר רק בשמועות). ובכל זאת מכשירו רב נחמן לעדות, והסיבה לזה, ביארו התוספות, שרק בעריות הוא נכשל מחמת תקיפת יצרו, אבל לגבי עדות אין חשש שישקר.

ואמנם לא נתקבלה דעה זו להלכה, ומשום שמדובר בביאת עריות, שהוא מעשה חמור בתכלית, ומחייבים עליו עונשים חמורים. עד שגדרו "רשע", כמו שכתב הרמב"ם²⁶ שתואר "רשע" ניתן לנכשל בעבירה עליה נענשים לכל הפחות בחיוב מלקות.

יתירה מכך, הרי יכל חוטא זה למלט עיצה עצמו מעון חמור זה, כמבואר בפוסקים שצינו לעיל²⁷, על ידי הוצאת זרעו. לכן בלתי אפשרי להכשירו לעדות בטענת "יצרו תוקפו". ואולם הנכשל בהוצאת זרע לבטלה ודאי ניתן לדונו על פי סברת התוספות, כעין אנוס, וברור שזה לא יותר חמור משוגג. ולא שמענו מעולם שהנכשל בעבירה זו פסול לעדות²⁸.

ד. ראיות מהגמרא שיצר המין נקרא יצרו תוקפו.

תקיפת יצר המין חזקה כל כך, עד שאפילו בזמן הגמרא²⁹ מסופר אודות רבנים גדולים שכמעט חטאו ושכבו עם נשים, ורק ברגע אחרון התגברו עליו. עוד מתואר שם על אחד מן החכמים, שמחמת גילו וקדושתו נמנע מלשכב עם אשתו, ולבסוף שכב עם אשה שסבר כי היא זונה, כלשון הגמרא³⁰:

"רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עידן דהוה נפל לאפיה, הוה אמר: הרחמן יצילנו מיצר הרע. יומא חד שמעתינהו דביתהו, אמרה: מכדי הא כמה שני דפריש ליה מינאי, מאי טעמא קאמר הכי? יומא חדא הוה קא גריס בגינתיה, קשטה נפשה חלפה ותנייה קמיה. אמר לה: מאן את? אמרה: אנא חרותא דהדרי מיומא, תבעה, אמרה ליה: אייתי ניהליה להך רומנא דריש צוציתא, שוור אזל אתייה ניהלה. כי אתא לביתיה, הוה קא שגרא דביתהו תנורא, סליק וקא יתיב בגויה. אמרה ליה: מאי האי? אמר לה: הכי והכי הוה

²⁵ סנהדרין דף ט ע"ב (ד"ה לרצונו) ודף כו ע"ב (ד"ה החשוד).

²⁶ כלשונו "אי זהו רשע, קל שעבר עברה שחגיבין עליה מלקות, זהו רשע ופסול. שהרי התורה קראה למחזיב מלקות רשע שפגמ (דברים כה ב) 'והיה אם בן הכות הרשע'. ואין צריך לומר מחזיב מיתת בית דין שהוא פסול שפגמ (במדבר לה, לא) 'אשר הוא רשע למות'.

²⁷ בית שמואל וחלקת מחוקק אבן העזר סימן כג ס"ק א.

²⁸ כסייעתא לנאמר כאן, ראה את דבריו המאלפים של הרב קוק באגרת (א, קלח), שם כתב כי היחס לצאצאיו של חכם בתורה, שזנחו את שמירת התורה והמצוות, הוא כאנוסים. והנה חלק מדבריו המאלפים: "כן, ידידי, הנני מבין הרבה את דאבון לבבו, אבל אם יחשוב כת"ר כרב המון הלומדים, שראוי בזמן הזה לעזוב להפקר את אותם הבנים אשר סרו מדרכי התורה והאמונה על-ידי זרם הזמן הסוער. הנני אומר בפה מלא שלא זו הדרך אשר ד' חפץ בה. כשם שכתבו תוסי (סנהדרין כ"ו ע"ב ד"ה החשוד), דיש סברא לומד דלא יפסל חשוד על העריות לעדות משום דחשיב כמו אנוס, משום דיצרו תוקפו. וכה"ג שכתבו כן תוספות גיטין (מ"א ע"ב ד"ה כופין), שכיון שהשפחה משדלתם לזנות חשיבי כאונסין, כן היא השפחה בישא" של זרם הזמן, שנתנו לה מן השמים שליטה טרם שתכלה לגמרי ותנדף כעשן, שהיא משדלת בכל כשפיה הרבים את בנינו הצעירים לזנות אחריה. הם אנוסים גמורים וחלילה לנו לדון אנוס כרצון".

²⁹ קידושין פא ע"א.

³⁰ שם ע"ב.

מעשה, אמרה ליה: אנא הואי. לא אשגח בה, עד דיהבה ליה סימני, אמר לה: אנא מיהא לאיסורא איכווני. כל ימיו של אותו צדיק היה מתענה, עד שמת באותה מיתה³¹.

בלשונו, רב חייא בר אשי פרש מאשתו מחמת גילו, וכדרך קבע היה מתפלל לה' שיצילהו מן היצר, ומרבה בלימוד התורה. יום אחד שמעה אשתו את תפילתו, והבינה כי יצרו עדיין תקיף. מה עשתה, התחפשה לזונה ידועה, ושמה חרותא. קישטה את עצמה, וחלפה על פני בעלה. ראה את יופיה, וכשתבעה לתשמיש הסכימה בתנאי שיביא לה רימון מעל העץ. מיד קפץ בעלה החסיד על העץ, הביא את הרימון, ועשה מה שעשה. לאחר שנתיישרה דעתו, הצטער מאוד ונכנס לתנור אש, שאלתו אשתו, מה זה? סיפר לה את כל המעשה. ניסתה להרגיעו ואמרה לו, הרי היתה זו אני. אבל ללא הועיל, כי הוא חשב שבעל זונה, עד שלבסוף מת מתוך צערו.

גמרא זו מלמדת כי אין בכוחם של רוב בני האדם לפרוש מנשותיהם. ואדרבה, סופו של הפורש להיכשל בעבירה גדולה יותר, כמו שרואים כאן, שלא רק שכב עם זונה (לדעתו), עוד הביא עצמו למיתה³¹.

כיון שתוקפו של יצר זה קשה מאד, לכן אין לדון את מעשה האוננות של הרווק כעבירה חמורה, כי זהו איסור דרבנן, ויצרו תוקפו בחזק, עד שכמעט בלתי אפשרי להתגבר עליו.

וראיתי בחכמת שלמה (אבן העזר כג, א) שכותב על המוציא זרעו כדי להימנע לשכב עם אשה נידה שאין זה נקרא לבטלה, כי ביקש להימנע מאיסור חמור יותר וזה לשונו.

“אסור להוציא וכו' ועון זה חמור וכו'.” עיין בבית שמואל ס”ק א' מה שכתב דלפי זה מה שכתב דעון זה חמור מכל עונות, לאו דוקא עכ”ל. לפי עניות דעתי אין צריך לדחוק בזה, דודאי הוא חמור מכל עונות. רק היכי שיש שתי עבירות לבחור, זה או זה, אז מוטב לבטל עון שכבת זרע, כיון דהותר מכללו לפריה ורבייה. מה שאין כן שאר עבירות, לא הותרו מכללן. וכן מצינו כיוצא בזה במס' נזיר (דף מז ע”א), גבי כהן ונזיר שהיו מהלכין יעויין שם.

ויש להסביר הדבר יותר, כיון דשכבת זרע הותר להעמיד תולדות, והרי תולדתיהן של צדיקים הוי מעשים טובים, והרי ישב אדם ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה (קידושין לט ע”ב), ואם כן בבא לידו דבר עבירה כגון אשת איש או נדה, ולא עשה, הרי נחשב לו כעושי מצוה, ועשה מצוה הוי תולדות. והרי להעמיד תולדות הותר להוציא שכבת זרע, לכך מותר לו להוציא שכבת זרע עבור כן [וע' בתנחומא ריש פרשת נח (סימן ב³²) דמעשים טובים עדיפי מתולדות ובנים] לכך מותר עבור מניעת עבירה ואתי שפיר בעזה”י ודוק”.

אם נייחס את דבריו למצב ימינו, נוכל לראות בקלות את ההבדל שבין בני הנוער, שאינם שומרים תורה ומצוות, הנותנים פורקן ליצרם המיני בקיום יחסי אישות אסורים, ולמולם עומדים ניצבים הגיבורים, בני נוער בעלי המעלה, שבחרו לשמור על הצו האלוקי, ושומרים עצמם מעבירות. וכאשר גובר עליהם יצרם,

³¹ ניתן להגדיר זאת כסוג של התאבדות.

³² ראה לשון התנחומא “יש לך פרי יפה מן הבגים וכו' פרי צדיק עץ חיים, בגים אינו אומר, אלא פרי צדיק וכו' תולדותיו של אדם, אלו מעשיו הטובים ע”כ.

אינם שוכבים עם בנות גילם, וחלף בעילה אסורה פורקים יצרם בהוצאת זרע, על כן אין לדונם בחומרה ולייאשם, אלא להיפך, להעריך את גודל מעלתם, שאינם נותנים דרור ליצרם, אלא נשמרים מעונות חמורות יותר.

נוכחותו של היצר הזה בחיי הצעירים הרווקים אינו חדש. וכבר בזמן התלמוד, למרות העדר המכשירים הנפוצים בימינו, ולמרות הלבוש הצנוע של נשות התקופה, כבר הובעה דעה כי רווקים לא יניחו תפילין, ומשום שדעתם מהרהרת בנשים תדיר, ובאים לידי קרי, כלשון הגמרא (סוכה כו ע"ב):

“הבחורים³³ לעולם חולצין תפילין”.

תחילה סברה הגמרא, שנאסרה הנחתן מחשש שיראו קרי כשהתפילין עליהם, וכדברי רש"י:

“קא סלקא דעתך שמא יראו קרי שהרהור מצוי בהן”.

ויש מי שנקט כך להלכה, כפי שהביא הבית יוסף, בסימן לח (ד"ה וכתב עוד הכלבו):

“וכתב עוד הכל בו בשם הר"ם ועל הבחורים ששאלת אשר מהרהרים אפילו בשעת ק"ש לא יניחו תפילין ואפילו חולי מעיים אסור להניחם וכל שאינו יכול לשמרם שלא יפיה בהם אסור כל שכן שלא ינהג בהם קלות ראש בתאות נשים” עכ"ל.

הרי כי המציאות היא שבחורים מהרהרים תדיר בנשים, אפילו בשעת קריאת שמע, ולכן סבר הכל בו בשם הר"מ, שיש לאסור עבורם את הנחת התפילין.

ואף שלהלכה נדחית שיטה זו, הרי הסביר הבית יוסף:

“בעוד שהם עליו צריך שלא יהרהר, ואם אינו יכול להעמיד עצמו מלהרהר בשעה שהן עליו לא יניח”.

עם זאת, אינו מסכים לפטור את הבחורים מהנחת תפילין, כמו שכתב:

“ולי נראה דאין לפטרם ממצות תפילין מפני כך, אלא יש לכופם בדברים ולמשוך לבם ליראת שמים, כדי שיסיחו לבם מדברי הבאי המזיקים לגוף ולנפש, ויפנו לבם לקבל עליהם עול מלכות שמים”.

התמונה הבהירה העולה מהדברים היא, שכבר בזמן התלמוד הכירו במציאות זו, שהרהורים העלולים לגרום לקרי מצויים בתדירות, וקשה להימנע מהם אפילו לפרק הזמן הקצר של קריאת שמע ותפילה.

ה. הביטויים החריפים של חכמינו

אחר שהוסבר כי גדר האיסור האמור הוא מדרבנן, וכי קיימת מציאות של “יצרו תוקפו”, עלינו להסביר מדוע נקטו חכמינו לשון חריפה מאד, כמובא בגמרא (נידה דף יג ע"א וע"ב), ובפוסקים שציטטנו.

³³ לשון הגמרא ילדים והכוונה לבחורים

לצורך כך עלינו לעמוד על שתי נקודות. הראשונה, חריפות לשונם מצויה לרוב באין ספור עבירות. השניה, כבר הסברנו למעלה כי תורתנו תורת חיים, ומתנגדת להכיר באוננות דרך חיים, כי דרך זו יש בה סכנה לקיום החברה, כפי שהסברנו למעלה בדברי התוספות.

להוכיח את האמור, נצטט כמה ביטויים קיצוניים על עבירות שכיחות יותר, שלרוב ציבור שומרי המצוות אינם דומות כעבירות חמורות:

הרמב"ם (הלכות חמץ ומצה פרק ו הלכה יב) כותב שהאוכל מצה בערב פסח מכין אותן מכת מרדות עד שתצא נפשו. לשון זה, שמכים עד יציאת הנפש, אינה בנמצא, בשום מקום, כלפי מאונן. ובהשוואה בין האוננות למצה בערב פסח, נבחין כי חומרת איסור המאונן פחותה אף מהאוכל מצה בערב פסח !!

לשון הרע הורגת שלושה אנשים (ערכין טו ע"ב). למרות ביטוי חמור זה, עדיין מצויה עבירה זו בינינו. ואין מי שמרגיש שבדיבורו הרג שלושה אנשים. ומשום שברור כי נתכוונו חכמים להסביר, שיש כאן נזק לנשוא השיחה, עליו דיברו לשון הרע. ולמדבר עצמו, שכמובן חוטא בנפשו. ואף למאזין, הנהנה להקשיב לדיבור הרע, ואינו מוחה על כך. אלא שעל אף החומרה האמיתית, אין מי שהרגיש, באמרו לשון הרע, כאילו הוא ממש רוצח.

כמו כן מובא בגמרא (כתובות קי ע"ב) שהגר בחוצה לארץ הרי הוא כעובד עבודת כוכבים, ביטוי חריף זה לא מנע רבבות יראי השם מלדור בחוץ לארץ, ואף אחד לא כתב ספרים כדי לייאשם.

עוד מובא בגמרא (ברכות ג ע"ב) שהמאחר בלילה ואומר קריאת שמע אחר חצות, הרי הוא חייב מיתה. ובכל זאת, רבים אינם נזהרים להזדרז ולקרוא דוקא לפני חצות.

אפשר להוסיף עוד ביטויים חריפים כהנה וכהנה, אלא שהמעט הזה מעיד על הכלל. למרות זאת, הדבר ברור שעלינו להתעמק בכל פעם בה נקטו חכמים בביטויים קיצוניים כל כך ולגלות את הגורם לכך. וכיון שאנו עוסקים באיסור אוננות, נתעמק בו.

ברור הדבר, שאם תותר האוננות כדרך חיים לגיטימית, לא יראו בני אדם צורך בנישואים. כמו שהמציאות מוכיחה במדינת שווייץ, בה לא רק שהאוננות אינה אסורה, עוד מייעצים לעשות כך לכתחילה. והמספרים מדברים בעד עצמם. אחוז הרווקים גבוה מאד, הרבה מעבר לחיים בזוגיות, ומספר הילדים הממוצע לאשה שווייצרית הוא 1.2 ! כי תוצאת הדבר היא מיעוט חיים ודילול ילודה.

חשש מדאיג זה עמד לנגד עיני חכמים, והם הסיקו, בראייתם העמוקה, כי הטלת איסור על האוננות ימנע חשש זה. וכחלק מצעד מניעתי זה, נקטו בביטויים חריפים, שמתוך כך יבינו הרווקים כי הסיפוק המיני שבאוננות, סותר את רצון התורה. שכן לפיה, מימוש דחף זה צריך להתבצע דוקא במסגרת נישואי אשה אהובה, עמה יחיה בקדושה וישמחנה בדרך האישות, כך ייבנה ביתו על אדני התורה והיראה. אמנם הצעיר שעדיין אינו נשוי, מתקשה בדרך כלל להתנגד לדחף הטבעי. והוא רחום יכפר עוון.

1. הדרכת צעירים מתמודדים

עתה ניגש לשאלה המעשית: כיצד יש להדריך את המתבגרים המתמודדים בענין זה.

דבר ברור הוא שנאמנות צעירים יקרים אלה נתונה לתורה, מה שכמובן מונע מהם את האפשרות לקיים חיי אישות, ולכן יש לדונם כאנוסים. על כן נראה שצריך לייעץ להם להעשיר את חייהם בתוכן. כגון

לימוד תורה, פעילויות חברתיות, מוסיקה, התנדבויות, משחקי ספורט וכדומה. כי בדרך זו, יופנה זמנם ומרצם לדברים חיוביים, ויסייע במיעוט האוננות ככל האפשר.

כמו כן צריך להסביר להם, שכאשר זה קורה להם, לא יביטו על עצמם כ"רשעים", ואין להם להתמלא ברגשות אשם, כי זה טבע האדם, והדבר מעיד שבעזרת השם יוכלו להתחזק ולהקים משפחה. אדרבה, השתדלותם לחיות חיי תורה, ביושר ובעשיית טוב, הם החיים האהובים על ה', והם ממש צדיקים.

עוד אני מורה להמעיט בדיבור על גופו של איסור, כי המיקוד בזה עלול לגרום דוקא את ריבוי אוננות, כי זה מביא הרהור המביא למעשה. לכן אני מבקש מכל הקורא מאמר זה, שאחר לימודו לא ישוב לקרותו, אלא יזכור את עיקרי הדברים המוסברים בו.

לסיום אציין, שברור כי החטאים שבין אדם לחברו חמורים יותר מעבירת מוציא זרע לבטלה, וכפי שמפורש בגמרא יבמות (כא ע"א):

"דאמר רבי לוי, קשה עונשין של מדות³⁴ יותר מעונשין של עריות".

לכן איפוא, מוטל על חונכי הנוער ומדריכיו להדגיש להם יותר מכל, את החינוך ליושר. כי ההעדפה להדגיש איסור זה, שהוא יחסית קל, נוצרה מעיוות עולם ערכי היהדות, ומסכן את בני הנוער הרציניים, שמאמינים באמת ובתמים לאיומים ולהפחדות הנלחשים באוזניהם, עד שלבסוף מתייאשים מעתידם הרוחני³⁵.

ונסיים בדברי הנביא ירמיהו (ט, כב-כג):

"כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יְהַלְלֵךְ חֶכְמָתוֹ וְאֵל יִתְהַלֵּל הַגִּבּוֹר בְּגִבּוֹרָתוֹ אֵל יִתְהַלֵּל עֲשִׂיר בְּעֲשָׂרוֹ; כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל, הַשֶּׁכֶל וְיִדְעֵ אוֹתִי כִּי אֲנִי ה' עֲשֵׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה בְּאֶרֶץ כִּי בְּאֵלֶּה תִפְצְתִּי נְאֻם ה'".

שאול דוד בוצ'קו

³⁴ פירוש רמאות והונאה במשא ומתן, כגון שמזייף את המשקל, וכשמודד ומוכר לו רק 950 גרם, נרשם במשקל כאילו מכר לו קילו.

³⁵ היה לי תלמיד שהאמין לדברים שקרא, וכל כך נתיימש ממצבו, ואיבד אימון בעצמו, כי לפי הנכתב במקומות אלה, הלוא הרג מיליונים, ובמעשיו הוא יותר גרוע מהנאצים בשואה, עד שחפץ ממש להתאבד. ובמקרה זה הבנתי עד כמה הדיבורים המפחידים האלה מסוכנים.